

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓ

a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény módosításáról

A kulturális örökség védelméről szóló a 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) a műemléki értékek, a régészeti örökség és a kulturális javak szabályozását együttesen kezelte. Az Országgyűlés az építésügyi szabályozás egységesítése jegyében új építészeti törvényt fogadott el, amelynek célja az életminőség- és az értékvédelem alapvető igényén túl, hogy méltóképp képviselje minden magyar állampolgár, a helyi közösségek és az építész szakma érdekeit, óvja a zöldterületeket és a meglévő épített örökségünket, elősegítse a gazdaság energiatudatos átalakítását, valamint ösztönözze a minőségi és fenntartható építészetet. A magyar építészetről szóló 2023. évi C. törvény (a továbbiakban: Méptv.) a műemlékvédelem területén is újításokat vezetett be. A műemléki értékek szabályozását 2024. október 1-jétől a Méptv. tartalmazza. Emiatt szükségessé vált a Kötv. régészeti örökséget, kulturális javakat és a hadtörténeti örökséget érintő részeinek módosítása.

A módosító törvényjavaslatban négy főbb szabályozási terület különíthető el. A törvényjavaslat a Kötv.-ből kikerülő műemlékvédelmi fejezet nélkül a hadtörténeti örökség korábban elmaradt részletesebb szabályozási kereteit, a kulturális javak és régészeti örökség vonatkozó szabályozási irányelveit, valamint az egyes hatóságok fenti szabályozási területekre vonatkozó örökségvédelmi feladatait állapítja meg. A hatályos Kötv.-ben szereplő, de törvényi szintet nem igénylő kérdések nem kerülnek át az új törvénybe, hanem azok kormányrendeletben kerülnek szabályozásra.

A törvénymódosítás további célja a hadtörténeti és régészeti örökség, illetve a kulturális javak védelme és az ehhez szükséges keretrendszer szabályozásának pontosítása.

A módosításra javasolt törvényben először kerül sor a hadtörténeti örökség elemeinek részletes szabályozására, amely jelentős előrelépést jelent, hiszen a hadtörténeti örökség már 2014-től része a hazai kulturális örökségvédelem keretrendszerének. A hadtörténeti kutatás a régészet egyik dinamikusan fejlődő, figyelemre méltó tudományos eredményeket felvonultató ága, így nélkülözhetetlen a területre vonatkozó, megfelelő jogi szabályozás kialakítása. A jogszabály a jelenlegi gyakorlatot egységesíti, egyúttal harmonizálja a hazai kulturális örökségvédelmi jogalkotásnak a régészeti örökség szabályozására vonatkozó irányelveivel, valamint segíti a nemzeti és az egyetemes hadtörténeti múlt szempontjából jelentős, régészeti védettség alatt nem álló lelőhelyek (csatateretek, összecsapások helyszínei és védelmi létesítmények) jogi védelmét.

A módosítás tartalmazza a régészeti kutatás egyre elismertebb és népszerűbb módszerének, a víz alatti régészetnek törvényi szabályozását.

Az elmúlt időszak terepi és hatósági tapasztalatai, kutatómunkái, szakmai egyeztetései, valamint tudományos szakmai konferenciáinak tapasztalatai alapján a régészeti örökség védelmének árnyaltabb szabályozása szükségessé vált. A gyakorlati tapasztalatok figyelembevételével megtörtént a fogalmak pontosítása, aktualizálása. A szakmai igényeknek eleget téve új fogalmak is bekerültek a törvényjavaslatba, de nagy részük változatlan maradt. A fogalmak meghatározásánál a közérthetőség érdekében hangsúlyos szerepet kapott a társadalom nyelvezetében használatos és a jogi terminusok közötti nyelvi harmonizáció. A törvényjavaslat célja az ügyfélbarát hivatali ügyintézés megvalósítása, ennek érdekében a szabályozás részeként az eljárások egyszerűsödnek, így például az új kormányzati örökségvédelmi információs tájékoztató rendszerek elindulásával és megújulásával összhangban a nyilvántartási adatszolgáltatást ingyenessé teszi a törvényjavaslat. Az utóbbi évek tapasztalata szükségessé tette a nem hivatásszerű gyakorláshoz jogszabályban meghatározott módon használt fémkereső műszerek használatának és mágneshorgászati

tevékenység folytatásának, hatékonyabb és szigorúbb ellenőrzésének szabályozását, amely megjelenik a törvényjavaslatban.

A kulturális javak védelméről szóló részek módosításai olyan korszerű, hatékonyan alkalmazható örökségvédelmi szemléletet tükröz, amely a közérdek és a magánérdek egyensúlyán alapul. Igazodni kíván a kormányprogram vonatkozó célkitűzéseire és az európai uniós követelményekhez. Ennek megnyilvánulásaként új elem, hogy amennyiben a védetté nyilvánított tárgy ideiglenes kivételének engedélyezése a tulajdonos különös méltánylást érdemlő érdekét figyelembe véve, és nem kiállítási célból történik, a tárgynak a hatóság látókörében tartása érdekében indokolt az engedély maximális időtartamának a törvényben való rögzítése. A Kötv. szövegéből dereguláció alapján kikerülnek az elmúlt évtizedek szakmai tapasztalata szerint felesleges, a társadalmi igény hiánya miatt ritkán alkalmazott szövegrészek (a nemzeti érdekű nyilvános gyűjtemény és a közérdekű kulturális érték jogintézményeinek hatályon kívül helyezése). Pontosításra, modernizálásra kerültek azon szakmai szempontok, amelyek a védettség fenntartásának, megszüntetésének alapját képezik.

A korábbi évek tapasztalatai alapján szükséges vált a kiviteli értékküszöbök újbóli megemelése is, mivel ezek legutóbbi módosítására 2018 áprilisában került sor.